

ปัญหาเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาททางโซเชียลเน็ตเวิร์ก¹

ภูมิไพบูลย์จันทร์²

จากการศึกษาความผิดฐานหมิ่นประมาททางโซเชียลเน็ตเวิร์ก ในปัจจุบันโซเชียลเน็ตเวิร์กนั้นถูกใช้งานอย่างแพร่หลาย ด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเปิดกว้างดังกล่าวจึงทำให้เกิดการกระทำความผิดโดยอาศัยช่องทางโซเชียลเน็ตเวิร์ก ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดในทางแพ่ง หรือทางอาญา โดยในปัจจุบันนั้นการกระทำความผิดซึ่งได้กระทำความผิดบนโซเชียลเน็ตเวิร์กมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น โดยความผิดที่จะกล่าวถึงคือความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีหมิ่นประมาททางโซเชียลเน็ตเวิร์ก ซึ่งโดยส่วนมากแล้วมีมูลเหตุมาจากความขัดแย้ง การทะเลาะกันระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย หรือการจงใจปล่อยข้อความซึ่งไม่ว่าเป็นจริงหรือเท็จในทางที่จะทำให้ผู้เสียหายเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากผู้ใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์กหรือสามารถเข้าถึงถ้อยคำหมิ่นประมาทดังกล่าวได้

นอกจากนี้การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาททางโซเชียลเน็ตเวิร์กนั้น ยังสามารถเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้ใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์กรายอื่นได้เข้าถึงหรือรับรู้ถึงถ้อยคำหมิ่นประมาทบนโซเชียลเน็ตเวิร์ก และหลงเชื่อว่าเป็นความจริงและได้ทำการเผยแพร่โพสต์หรือถ้อยคำหมิ่นประมาทนั้นต่อไป ส่งผลให้ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาททางโซเชียลเน็ตเวิร์กนั้นมีมากขึ้น ชื่อเสียงที่ได้รับความเสียหายย่อมขยายวงกว้างมากขึ้น

เมื่อไม่อาจเรียกคืนชื่อเสียง หรือเกียรติยศให้กลับคืนดังเดิมจากการลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาแล้ว จึงมีประเด็นที่น่าสนใจว่าในความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นยังสมควรที่จะมีโทษในส่วนของการจำคุกอยู่หรือไม่ เนื่องจากการลงโทษจำคุกในคดีหมิ่นประมาทนั้นไม่เพียงแต่จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียกคืนชื่อเสียงให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ยังส่งผลเสียต่อผู้กระทำความผิดที่จะต้องถูกจำคุกอีกด้วย

ในความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นนอกจากความรับผิดทางอาญาแล้ว ผู้เสียหาย ยังสามารถที่จะให้ผู้กระทำความผิดรับผิดในทางแพ่งได้โดยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในฐานะละเมิด โดยการฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ต้องมีการแสดงทั้งความเสียหายที่ได้รับและค่าสินไหมทดแทนที่ต้องการเรียก

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาททางโซเชียลเน็ตเวิร์ก โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. มัลลิกา พินิจจันทร์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ภาสกร บัวสุวรรณ และ รองศาสตราจารย์กัธร กำประเสริฐ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จึงต้องการที่จะศึกษาว่าการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาททางโซเชียลเน็ตเวิร์กซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นนั้น เกิดจากการที่กฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาทไม่ว่าจะเป็นในเรื่องโทษทางอาญาของความผิดฐานหมิ่นประมาทต่ำเกินไป โทษในทางแพ่งในส่วนของค่าเสียหายไม่มีเกณฑ์ขั้นต่ำที่ได้สัดส่วนกับความเสียหาย และในการให้บริการของผู้ให้บริการหรือควบคุมโซเชียลมีเดียหรืออินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ซึ่งผู้กระทำความผิดใช้กระทำผิดนั้นเป็นความสนับสนุนในความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ และสมควรที่จะแก้ไขให้เป็นอย่างไร

การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 บนโซเชียลเน็ตเวิร์ก มีประเด็นปัญหาที่จะทำการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดในคดีหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ในความเสียหายจากกรกระทำความผิดดังกล่าว ปัญหาในส่วนขององค์ประกอบความผิดนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องของหลักเกณฑ์ หรือรูปแบบวิธีการในการโฆษณาด้วยคำหมิ่นประมาทของผู้กระทำความผิด ในการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งกระทำบนโซเชียลเน็ตเวิร์กซึ่งมีความเป็นสาธารณะและเป็นระบบที่ไร้พรมแดนสามารถสร้างความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของชื่อเสียง แม้ว่าความเสียหายต่อชื่อเสียงในการใช้ชีวิต หรือการใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์กโดยปกติสุขของผู้เสียหายนั้นจะไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้อย่างมีสัดส่วน

ผู้เขียนเห็นว่าปัญหาดังกล่าว มีปัญหาในส่วนขององค์ประกอบความผิดว่า ควรจะมีหลักเกณฑ์ในการตีความหรือวินิจฉัยความรับผิดเช่นไร เนื่องจากความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาซึ่งได้กระทำลงบนโซเชียลเน็ตเวิร์กนั้น มีความหลากหลายในการโพสต์ กล่าวคือ ในการหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณานั้นมีทั้งรูปแบบโพสต์ที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้โพสต์สามารถกำหนดชนิดของโพสต์ได้ เช่น โพสต์ส่วนตัวที่จะมีเพียงผู้โพสต์ที่เห็นโพสต์ โพสต์ที่เห็นเฉพาะผู้ใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์กบางคน และโพสต์สาธารณะที่ผู้ใช้งานทั้งหมดย่อมสามารถรับรู้และเข้าถึงได้โดยมิได้จำกัดไว้เพียงแพลตฟอร์มใดแพลตฟอร์มหนึ่ง หรือเฉพาะประเทศใดประเทศหนึ่งนั้น สามารถสร้างความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างมากซึ่งไม่อาจประเมินได้เมื่อเทียบกับความเสียหายที่แท้จริง

อย่างไรก็ดี หากต้องให้ผู้กระทำความผิดรับโทษในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 328 โดยมีได้มีการกำหนดองค์ประกอบความผิดหรือหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตีความไว้อย่างชัดเจนแล้ว การโพสต์ลงบนโซเชียลเน็ตเวิร์กซึ่งข้อความหมิ่นประมาทนั้นจะวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 โดยไม่คำนึงว่าโพสต์ดังกล่าวจะเป็นโพสต์แบบใดและมีใครบ้างที่สามารถเข้าถึงโพสต์ดังกล่าวได้นั้น แม้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายก็ตาม ย่อมไม่ยุติธรรมต่อผู้กระทำความผิด

2. ปัญหาเกี่ยวกับโทษของความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 มีปัญหาที่จะต้องทำการศึกษาและทำการวิเคราะห์ว่า โทษของความผิดฐานหมิ่นประมาทดังกล่าวมีความเหมาะสมหรือไม่ เนื่องจากกฎหมายหมิ่นประมาทนั้น ในปัจจุบันมีบทบาทในการก้ำกึ่งชื่อเสียง เกียรติยศของผู้เสียหาย เพื่อปกป้องมิให้ถูกดูหมิ่น เกลียดชัง สภาพบังคับในส่วนของโทษจำคุกซึ่งอาศัยทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนั้นยังสมควรที่จะมีอยู่ หรือไม่เนื่องจากการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดไม่อาจทำให้ชื่อเสียงของผู้เสียหายได้รับการกู้คืนมา และถึงอย่างไรผู้กระทำความผิดย่อมต้องชดเชยค่าเสียหายเป็นตัวเงิน พร้อมทั้งทำการแก้ไขให้ชื่อเสียงของผู้เสียหาย กลับมาดีดังเดิมอยู่แล้ว

3. ปัญหาเกี่ยวกับการเป็นผู้สนับสนุนในความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 ในความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุน และความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 328 เมื่อการโพสต์หรือเผยแพร่ข้อความหมิ่นประมาทดังกล่าว สามารถทำได้โดยง่าย ส่งผลให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงตามปกติ และเป็นผลเสียต่อทาง ทำมาหาได้ โดยการที่ผู้กระทำความผิดจะกระทำการโพสต์นั้นจะต้องกระทำบนโซเชียลมีเดียหรืออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ ซึ่งโดยปกติแล้วจะต้องมีผู้ให้บริการที่มีหน้าที่ให้บริการและควบคุมการโพสต์หรือผู้ให้บริการ โซเชียลมีเดีย

มีปัญหว่าการที่ผู้ให้บริการและควบคุมโซเชียลมีเดียหรืออินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ได้ให้บริการ ผู้กระทำความผิดโพสต์ถ้อยคำหมิ่นประมาทนั้นจะมีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนหรือไม่ และโจทก์จะสามารถ ฟ้องให้ผู้ควบคุมรับผิดชอบได้หรือไม่ นอกจากนี้ในการพิจารณาการเป็นผู้สนับสนุนนั้น ยังต้องทำการพิจารณา ถึงองค์ประกอบในเรื่องของหน้าที่ที่จะต้องให้บริการผู้ให้บริการของผู้ควบคุม และการดำเนินการจากการ ร้องเรียนเกี่ยวกับโพสต์ดังกล่าวด้วย

อย่างไรก็ดี เนื่องจากผู้ให้บริการและควบคุมโซเชียลมีเดียหรืออินเทอร์เน็ตเว็บไซต์นั้น มี หน้าที่ให้บริการต่าง ๆ แก่ผู้ให้บริการโซเชียลมีเดียหรือเว็บไซต์ของตนโดยมิได้มีการช่วยเหลือหรือให้ความ สะดวกเป็นการเฉพาะเจาะจงแก่กับผู้กระทำความผิด การฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ควบคุมโซเชียลมีเดียหรือ เว็บไซต์ซึ่งกระทำตามหน้าที่ จึงควรมีหลักเกณฑ์ที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อผู้ควบคุมหรือ ให้บริการ โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวในการฟ้องผู้ควบคุมหรือให้บริการนั้น จะเห็นได้ใน “พระราชบัญญัติ หมิ่นประมาท 2013” ของประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งมีการกำหนดเกี่ยวกับการฟ้องร้องดำเนินคดีใน ความผิดฐานหมิ่นประมาทกับผู้ควบคุมเว็บไซต์

โดยหลักเกณฑ์ในการฟ้องร้องบังคับคดีกับผู้ควบคุมหรือให้บริการโซเชียลมีเดียหรือ อินเทอร์เน็ตเว็บไซต์นั้นมีหลักเกณฑ์ คือ เมื่อการทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นถูกยกขึ้นมาฟ้องร้อง

ดำเนินคดีแก่ผู้ควบคุมเว็บไซต์ ในกรณีที่ถือย่ำคำหมิ่นประมาทดังกล่าวถูกโพสต์หรือเผยแพร่ลงบนเว็บไซต์ โดยผู้ควบคุมสามารถยกข้อต่อสู้ได้ว่า ตนไม่ใช่ผู้โพสต์ข้อความดังกล่าว แต่จะไม่สามารถยกขึ้นสู้ได้หากไม่สามารถระบุได้ว่าใครเป็นผู้โพสต์ข้อความหมิ่นประมาทดังกล่าว ผู้เสียหายได้ร้องเรียนไปยังผู้ให้บริการหรือควบคุมเว็บไซต์เกี่ยวกับถ้อยคำหมิ่นประมาทดังกล่าว และผู้ควบคุมเว็บไซต์ไม่สามารถตอบสนองต่อคำร้องเรียนของผู้เสียหาย

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความผิดฐานหมิ่นประมาททางโซเชียลเน็ตเวิร์ก ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดในความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 328 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ในส่วนของหลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบความผิดในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ในกรณีที่การกระทำความผิดดังกล่าวได้กระทำลงบนโซเชียลเน็ตเวิร์กไว้เป็นการเฉพาะ

2. ปัญหาเกี่ยวกับโทษของความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

เห็นควรให้แก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ในส่วนของอัตราโทษในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ซึ่งเดิมมีอัตราโทษคือ จำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท ให้มีระยะเวลาสำหรับโทษจำคุกและจำนวนโทษปรับที่สูงขึ้นเพื่อลดอัตราการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทซึ่งกระทำลงบนโซเชียลเน็ตเวิร์ก

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าอัตราโทษของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 328 นั้นมีจำนวนระยะเวลาที่น้อยเกินไปและมีส่วนทำให้การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณานั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ส่วนโทษปรับนั้นผู้เขียนเห็นว่า ควรปรับให้มีอัตราโทษปรับที่สูงขึ้น จะทำให้แนวโน้มการกระทำผิดลดลงเนื่องจากอัตราค่าปรับที่สูงขึ้นส่งผลอย่างมากกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนหรือมิได้มีฐานะร่ำรวย ทำให้ผู้คนกลัวที่จะกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามมาตรา 328 เนื่องจากความผิดดังกล่าวมีอัตราโทษที่ระบุให้ผู้กระทำผิดต้องรับโทษทั้งในส่วนของโทษจำคุกและโทษปรับ

นอกจากนี้การเพิ่มอัตราโทษอย่างสูงสำหรับความผิดดังกล่าวไม่เพียงแต่จะสามารถลดจำนวนการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 328 แล้ว ในการพิพากษาลงโทษและกำหนดโทษนั้นผู้พิพากษายังคงสามารถกำหนดโทษที่เหมาะสมที่ผู้กระทำผิดสมควรได้รับ โดยพิจารณาจากความร้ายแรงตามแต่ละกรณีไป เนื่องจากมีผลเป็นการขยายอัตราโทษอย่างสูงเท่านั้นมิได้มีผลกับการพิจารณาถึงโทษที่จะลงแต่อย่างใด

3. ปัญหาเกี่ยวกับการเป็นผู้สนับสนุนในความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86

เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 ให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้สำหรับกรณีที่ผู้ที่ถูกควบคุมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในการที่จะป้องกันการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด และมีได้ดำเนินการแก้ไขในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดดังกล่าวร้องขอให้ดำเนินการแก้ไข ต้องรับผิดชอบในความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุน โดยจะสามารถทำให้ใช้ได้กับผู้ควบคุมและให้บริการเว็บไซต์หรือโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นช่องทางการกระทำความผิด

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.

หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์. รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 70 ปีการศึกษา 2560 เล่มที่ 7.

กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2560.

อัญริยา ชูตินันท์. อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557.